

Sygn. akt IV CSK 351/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa M. G.

przeciwko J. R.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 października 2018 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 29 listopada 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2016 r. oddalił żądanie powoda M. G. zasądzenia od pozwanego J. R. kwoty 428000 zł tytułem odszkodowania za wyrządzoną szkodę, a Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia

29 listopada 2016 r. apelację powoda. U podłoża tego rozstrzygnięcia legł pogląd, że żądanie odszkodowawcze nie może być rozpoznane z pominięciem podziału nadwyżki majątku wspólnego i zwrotu wkładów z majątku pozostałego po zapłaceniu długów spółki cywilnej (art. 875 k.c.).

Skarga kasacyjna powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego - oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia w różnych konfiguracjach art. 6, 471, 875 k.c., a także art. 3, 217 § 1, 227, 232, 233§ 1 i 391 § k.p.c., i zmierza do uchylenia tego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawodawca w kodeksie cywilnym zrezygnował z instytucji likwidacji spółki cywilnej, szeroko rozbudowanej w kodeksie zobowiązań (Rozdział VI. Likwidacja spółki). Zastąpił tę instytucję odpowiednim stosowaniem przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych (art. 875 § 1) z wyłączeniem spraw ujętych w art. 875 § 2 i 3 k.c. Poza tym, według dominującego stanowiska doktryny oraz judykatury zakres odesłania zawartego w art. 875 k.c. obejmuje zarówno materialnoprawną regulację zarządu przedmiotem współwłasności (art. 197-221 k.c.), jak i normy procesowe, dotyczące zniesienia współwłasności (art. 617-625 k.p.c.; por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 6 września 1996 r., III CZP 98/96, OSNC 1996, Nr 12, poz. 159, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2000 r., III CKN 599/98, OSNC 2000, Nr 10, poz. 179, postanowienia Sądu Najwyższego, z dnia 30 września 1977 r., III CRN 76/77, OSNC 1978, Nr 7, poz. 115 i z dnia 14 czerwca 2012 r., I CSK 459/11, nie publ.). Zastosowana technika legislacyjna w zakresie odesłania do współwłasności rzeczy (jako modelu wspólności) i do postępowania o zniesienie współwłasności (jako modelu postępowania działowego) niewątpliwie ma swoje racjonalne podstawy mające źródło w dążeniu do ograniczenia zawartości dwóch obszernych aktów prawnych, a mianowicie Kodeksu cywilnego i Kodeksu postępowania cywilnego. Ta zaleta przeprowadzonego zabiegu legislacyjnego nie równoważy jednak konsekwencji takiego ujęcia zastosowanych modeli w prawie materialnym i w prawie postępowania. Spółka cywilna jest stosunkiem prawnym obligacyjnym, opartym na

umowie, w której wspólnicy zobowiązują się przez działanie w sposób oznaczony do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego, w szczególności przez wniesienie wkładów (art. 860 § 1 k.c.). Podstawą jej działalności może być nie tylko kapitał, ale także osobiste wykonywanie przez wspólników pracy na rzecz spółki. Jest zatem tak złożonym bytem prawnym, że do jej opisu nie wystarcza konstrukcja współwłasności rzeczy. Daje się więc zauważyć nieadekwatność wielu postanowień kodeksu cywilnego dotyczących współwłasności w częściach ułamkowych, z istoty rzeczy nastawionych przede wszystkim na regulowanie sytuacji „typowych”, tj. współwłasności do konkretnej rzeczy, w odniesieniu do stosunków pomiędzy wspólnikami po zakończeniu działalności spółki.

Podział nadwyżki majątku wspólnego i zwrot wkładów z majątku pozostałego po zapłaceniu długów spółki nie zawsze stanowi całkowitą likwidację spółki w zakresie wszystkich stosunków pomiędzy wspólnikami. Niekiedy wspólnikom przysługują wzajemne roszczenia z różnych tytułów, zwłaszcza zaś wobec wyrządzenia szkody majątkowej wskutek pewnego działania lub zaniechania jednego z nich. Według art. 875 k.c. nie uwzględnia się tych roszczeń przy podziale pozostałego wspólnego majątku. Oznacza to oczywiście dopuszczalność ich dochodzenia w procesie, o ile nie toczy się postępowanie w trybie właściwym do zniesienia współwłasności, tj. w trybie postępowania nieprocesowego (art. 617 i n. k.p.c.). Inną kwestią jest bowiem podział majątku wspólnego wspólników, co do którego od chwili rozwiązania spółki stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, a inną roszczenie oparte na zasadzie wyrządzenia przez wspólnika szkody, choćby wskutek wyprowadzenia przez niego z majątku spółki środków materialnych, czy też innego jego bezprawnego czynu.

Skarżący roszczenia o zapłatę określonych kwot opiera na twierdzeniu, że poniósł szkodę w wyniku rozporządzenia przez pozwanego majątkiem spółki, jak choćby poprzez dokonanie naprawy pojazdów za cenę znacznie przekraczającą cenę rynkową takiej naprawy, sprzedaż sobie pojazdów nabytych przez spółkę po zaniżonych cenach, jak również wyprowadzenia z majątku spółki środków pieniężnych i przelanie ich na własne konto. Są to roszczenia o zapłatę odszkodowania i nie ma przeszkód procesowych, wbrew odmiennemu stanowisku

Sądu Apelacyjnego, do ich rozpoznania w trybie procesowym skoro nie toczy się sprawa o podział nadwyżki majątku wspólnego i zwrot wkładów. W okolicznościach sprawy dotyczy to także roszczenia o wypłatę udziału w zyskach. Żaden bowiem przepis kodeksu postępowania cywilnego nie wyklucza dochodzenia tych roszczeń w istocie mających charakter obligacyjny, w trybie procesu, który przecież jest regułą postępowania, wynikającą z treści art. 13 § 1 k.p.c. Rację przeto ma skarżący, że ich dochodzenie przeciwko byłemu wspólnikowi po rozwiązaniu spółki cywilnej w żaden sposób nie prowadzi do obejścia art. 875 k.c. albowiem przedmiotem żądania nie jest podział nadwyżki majątku wspólnego wspólników, a - co wymaga podkreślenia - podług twierdzenia skarżącego naprawienie szkody wynikłej z doprowadzenia przez byłego wspólnika prowadzącego sprawę spółki do braku majątku spółki, który mógłby być przedmiotem podziału.

Z tych przyczyn wyrok Sądu Apelacyjnego, wychodzący z odmiennych założeń, podlegał uchyleniu.

aj